Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (peti senat)

z dne 14. marca 2024*

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 2014/17/EU – Člen 25(3) – Potrošniške kreditne pogodbe za stanovanjske nepremičnine – Predčasno odplačilo – Nadomestilo dajalca kredita – Izgubljeni dobiček dajalca kredita – Metoda za izračun izgubljenega dobička“

V zadevi C-536/22,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Landgericht Ravensburg (deželno sodišče v Ravensburgu, Nemčija) z odločbo z dne 8. avgusta 2022, ki je na Sodišče prispela 10. avgusta 2022, v postopku

MW,

CY

proti

VR Bank Ravensburg-Weingarten eG,

SODIŠČE (peti senat),

v sestavi E. Regan, predsednik senata, Z. Csehi (poročevalec), M. Ilešič, I. Jarukaitis in D. Gratsias, sodniki,

generalni pravobranilec: M. Campos Sánchez-Bordona,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za VR Bank Ravensburg-Weingarten eG T. Winter, Rechtsanwalt,

– za nemško vlado J. Möller in M. Hellmann, agenta,

– za Evropsko komisijo C. Auvret, H. Tserepa-Lacombe in G. von Rintelen, agenti,

* Jezik postopka: nemščina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 28. septembra 2023

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 25(3) Direktive 2014/17/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. februarja 2014 o potrošniških kreditnih pogodbah za stanovanjske nepremičnine in spremembi direktiv 2008/48/ES in 2013/36/EU ter Uredbe (EU) št. 1093/2010 (UL 2014, L 60, str. 34).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med MW in CY, potrošnikoma, ki prebivata v Nemčiji, na eni strani in VR Bank Ravensburg-Weingarten eG, kreditno institucijo s sedežem v Nemčiji (v nadaljevanju: VR Bank), na drugi zaradi zahtevka za vračilo nadomestila, plačanega zaradi predčasnega odplačila potrošniškega kredita za stanovanjsko nepremičnino.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2008/48/ES

3 Člen 16 Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL 2008, L 133, str. 66), naslovljen „Predčasno odplačilo“, določa:

„[…]

2. V primeru predčasnega odplačila kredita je dajalec kredita upravičen do pravičnega in objektivno utemeljenega nadomestila za morebitne stroške, neposredno povezane s predčasnim odplačilom kredita, če se predčasno odplačilo izvede v obdobju, za katerega je bila določena fiksna posojilna obrestna mera.

Takšno nadomestilo ne sme presegati 1 % zneska kredita, ki je že bil odplačan, če med predčasnim odplačilom in dogovorjeno prekinitvijo kreditne pogodbe preteče več kot eno leto. Če ni preteklo več kot eno leto, nadomestilo ne sme presegati 0,5 % zneska kredita, ki je že bil odplačan.

[…]

4. Države članice lahko določijo, da:

(a) lahko dajalec kredita to nadomestilo zahteva samo pod pogojem, da znesek predčasnega odplačila preseže mejno vrednost, določeno v nacionalni zakonodaji. Mejna vrednost ne sme preseči 10.000 EUR v katerem koli obdobju dvanajstih mesecev;

(b) lahko dajalec kredita izjemoma zahteva višje nadomestilo, če lahko dokaže, da izguba zaradi predčasnega odplačila presega znesek, določen na podlagi odstavka 2.

Če nadomestilo, ki ga zahteva dajalec kredita, presega dejansko izgubo, lahko potrošnik zahteva ustrezno zmanjšanje.

V tem primeru je izguba sestavljena iz razlike med začetno dogovorjeno obrestno mero in obrestno mero, po kateri lahko dajalec kredita posodi predčasno povrnjen znesek na trg v času predčasnega odplačila, upošteva pa se vpliv predčasnega odplačila na administrativne stroške.

[…]“

Direktiva 2014/17

4 Direktiva 2008/48 je bila spremenjena z Direktivo 2014/17.

5 V uvodnih izjavah 5, 6, 7, 21 in 66 Direktive 2014/17 je navedeno:

„(5) Da bi omogočili nemoteno delovanje notranjega trga kreditnih pogodb za nepremičnine z visoko ravnjo varstva potrošnikov in zagotovili, da lahko potrošniki, ki to želijo, sklenejo tovrstne pogodbe z zaupanjem, da institucije, s katerimi sodelujejo, ravnajo strokovno in odgovorno, je treba na več področjih vzpostaviti ustrezno harmoniziran pravni okvir na ravni [Evropske] [u]nije, pri tem pa upoštevati razlike med kreditnimi pogodbami, ki so zlasti posledica razhajanj med nacionalnimi in regionalnimi trgi nepremičnin.

(6) S to direktivo naj bi zato na podlagi doslednih, prilagodljivih in pravičnih kreditnih pogodb za nepremičnine razvili preglednejši, učinkovitejši in bolj konkurenčen notranji trg, hkrati pa spodbujali vzdržno dajanje in najemanje posojil ter finančno vključenost in posledično zagotavljali visoko raven varstva potrošnikov.

(7) Da bi vzpostavili pravi notranji trg z visoko in enakovredno ravnjo varstva potrošnikov, so v tej direktivi navedene določbe, ki bodo v zvezi z zagotavljanjem predpogodbenih informacij prek standardizirane oblike evropskega standardnega informativnega lista (ESIS) in izračunom efektivne obrestne mere čim bolj harmonizirane. Ob upoštevanju posebnosti kreditnih pogodb za nepremičnine ter razlik v premikih in razmerah na trgu posameznih držav članic, zlasti v zvezi s tržno strukturo in udeleženci na trgih, kategorijami razpoložljivih produktov in postopki za odobritev kredita, bi državam članicam morali omogočiti, da na področjih, za katera ni jasno določeno, da so predmet čim večje harmonizacije, ohranijo ali uvedejo določbe, ki so strožje od določb v tej direktivi. Takšen ciljno usmerjen pristop je potreben, da ne bi negativno vplivali na raven varstva potrošnikov v zvezi s kreditnimi pogodbami za nepremičnine iz področja uporabe te direktive. Države članice bi na primer morale imeti možnost, da ohranijo ali uvedejo strožje določbe glede zahtev po znanju in usposobljenosti osebja ter navodil za izpolnjevanje ESIS.

[…]

(21) […] Ta direktiva ne bi smela vplivati na nacionalno splošno pogodbeno pravo, kot so pravila o veljavnosti, sestavi ali učinku pogodbe, če vidiki splošnega pogodbenega prava niso urejeni s to direktivo.

[…]

(66) Sposobnost potrošnika, da odplača kredit pred iztekom kreditne pogodbe, ima lahko pomembno vlogo pri spodbujanju konkurence na notranjem trgu in prostega gibanja državljanov Unije ter prispevanju k zagotovitvi prožnosti, potrebne za spodbujanje finančne stabilnosti, v času trajanja kreditne pogodbe v skladu s priporočili Odbora za finančno stabilnost. Vendar so med nacionalnimi načeli in pogoji, pod katerimi lahko potrošniki odplačujejo kredit, ter pogoji, pod katerimi je mogoče predčasno odplačilo, znatne razlike. Kljub raznovrstnosti mehanizmov hipotekarnega financiranja in raznolikosti razpoložljivih produktov so na ravni Unije nujni določeni standardi glede predčasnega odplačila kredita, zato da se zagotovi, da imajo potrošniki možnost svoje obveznosti izpolniti pred datumom, dogovorjenim v kreditni pogodbi, in samozavestno primerjati ponudbe, da bi našli produkte, ki bi najbolje ustrezali njihovim potrebam. Države članice bi torej morale bodisi v pravu bodisi z drugimi sredstvi, kot so pogodbene klavzule, zagotoviti, da imajo potrošniki pravico do predčasnega odplačila. Vendar pa bi morale države članice imeti možnost, da opredelijo pogoje za uveljavljanje takšne pravice. Ti pogoji lahko vključujejo časovne omejitve glede uveljavljanja pravice, različno obravnavo glede na vrsto posojilne obrestne mere ali omejitve glede okoliščin, v katerih se pravica lahko uveljavlja. Kadar namerava potrošnik predčasno odplačilo izvršiti v obdobju, za katero je bila dogovorjena fiksna posojilna obrestna mera, je lahko uveljavljanje navedene pravice odvisno od tega, ali ima potrošnik za to legitimen interes, ki ga določi država članica. Takšen legitimen interes lahko nastopi denimo v primeru ločitve ali brezposelnosti. Pogoji, ki jih določijo države članice, lahko določajo, da je dajalec kredita upravičen do poštenega in objektivno upravičenega nadomestila za morebitne stroške, ki so neposredno povezani s predčasnim odplačilom kredita. V primeru, da države članice določijo, da je dajalec kredita upravičen do nadomestila, bi moralo biti tovrstno nadomestilo za morebitne stroške, neposredno povezane s predčasnim odplačilom kredita, v skladu z nacionalnimi pravili o nadomestilih pošteno in objektivno upravičeno. Nadomestilo ne bi smelo presegati finančne izgube dajalca kredita.“

6 Člen 1 te direktive, naslovljen „Predmet urejanja“, določa:

„Ta direktiva določa skupni okvir za določene vidike zakonov in drugih predpisov držav članic glede pogodb, zavarovanih s hipoteko, ki zajemajo potrošniški kredit ali drugače zadevajo stanovanjske nepremičnine […].“

7 Člen 2 navedene direktive, naslovljen „Raven harmonizacije“, v odstavku 1 določa:

„Ta direktiva državam članicam ne preprečuje, da bi ohranile ali sprejele strožje določbe za varstvo potrošnikov, pod pogojem, da so takšne določbe skladne z njihovimi obveznostmi na podlagi prava Unije.“

8 Člen 4 te direktive, naslovljen „Opredelitev pojmov“, določa:

„V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

[…]

13. ‚skupni stroški kredita za potrošnika‘ pomenijo skupne stroške kredita za potrošnika, kot so opredeljeni v točki (g) člena 3 Direktive [2008/48], vključno s stroški cenitve nepremičnine, kadar je takšna cenitev potrebna za pridobitev kredita, a brez pristojbin za vpis nepremične v zemljiško knjigo. Izključeni so vsi stroški, ki jih potrošnik plača zaradi neizpolnjevanja obveznosti, določenih v kreditni pogodbi;

[…].“

9 Člen 14 Direktive 2014/17, naslovljen „Predpogodbene informacije“, v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Države članice zagotovijo, da dajalec kredita in, kadar je primerno, kreditni posrednik ali imenovani predstavnik potrošniku zagotovi njemu prilagojene informacije, ki jih potrebuje za primerjavo kreditnih produktov, ki so na voljo na trgu, oceno njihovih posledic in sprejetje utemeljene odločitve o sklenitvi kreditne pogodbe:

[…]

2. Prilagojene informacije iz odstavka 1 se na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov zagotovijo z ESIS iz Priloge II.“

10 Člen 25 te direktive, naslovljen „Predčasno odplačilo“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da ima potrošnik pravico, da svoje obveznosti iz kreditne pogodbe delno ali v celoti izpolni pred njenim iztekom. V takšnih primerih je potrošnik upravičen do zmanjšanja skupnih stroškov kredita zanj, sestavljen[ih] iz obresti in stroškov za preostalo obdobje trajanja pogodbe.

[…]

3. Države članice lahko določijo, da je dajalec kredita, kadar je upravičeno, upravičen do poštenega in objektivnega nadomestila za morebitne stroške, ki so neposredno povezani s predčasnim odplačilom kredita, a potrošnika ne kaznuje. V zvezi s tem nadomestilo ne presega finančne izgube dajalca kredita. Države članice lahko pod temi pogoji določijo, da nadomestilo ne sme presegati določene stopnje ali da je dovoljeno le v določenem časovnem obdobju.

4. Kadar želi potrošnik obveznosti iz kreditne pogodbe izpolniti pred njenim iztekom, dajalec kredita potrošniku takoj po prejemu prošnje na papirju ali drugem trajnem nosilcu zagotovi informacije, potrebne za preučitev navedene možnosti. V teh informacijah se vsaj količinsko opredelijo posledice, ki bi jih imela za potrošnika izpolnitev obveznosti iz kreditne pogodbe pred njenim iztekom in jasno navedejo vse uporabljene predpostavke. Vse uporabljene predpostavke so smiselne in upravičene.

[…]“

11 V Prilogi II k navedeni direktivi, naslovljeni „Evropski standardni informativni list (ESIS)“, je v delu A vzorec ESIS. V tem vzorcu je določeno, da so na listu med drugim ti podatki:

„[…]

9. Predčasno odplačilo

Posojilo lahko v celoti ali delno predčasno odplačate.

[…]

(Kadar je primerno) Stroški predčasnega odplačila: [znesek ali, če to ni mogoče, metoda za izračun]

[…].“

12 V tej Prilogi II je tudi del B, naslovljen, „Navodila za izpolnjevanje ESIS“, v katerem je navedeno:

„ESIS se izpolni v skladu z vsaj naslednjimi navodili[.] Države članice lahko dopolnijo ali natančneje opredelijo navodila za izpolnjevanje ESIS.

[…]

Rubrika 9 Predčasno odplačilo

[…]

2. Dajalec kredita v rubriki o stroških predčasnega odplačila potrošnika opozori na morebitne stroške predčasnega odplačila ali druge stroške, ki jih je treba plačati ob predčasnem odplačilu kot nadomestilo dajalcu kredita, in, če je mogoče, navede njihovo višino. Kadar je višina nadomestila odvisna od različnih dejavnikov, kot je višina že odplačanega zneska ali veljavna obrestna mera v času predčasnega odplačila, dajalec kredita navede, kako se bo nadomestilo izračunalo, in prikaže najvišji možni strošek ali, kadar to ni mogoče, nazoren primer, s katerim potrošniku prikaže višino nadomestila glede na različne možne scenarije.“

Nemško pravo

13 Člen 249 Bürgerliches Gesetzbuch (civilni zakonik, v nadaljevanju: BGB), naslovljen „Način in obseg povrnitve škode“, v odstavku 1 določa:

„Kdor je zavezan povrniti škodo, mora vzpostaviti stanje, ki bi obstajalo, če do okoliščine, zaradi katere je treba povrniti škodo, ne bi prišlo.“

14 Člen 252 BGB, naslovljen „Izgubljeni dobiček“, določa:

„Škoda, ki jo je treba povrniti, obsega tudi izgubljeni dobiček. Izgubljeni dobiček pomeni dobiček, ki bi ga bilo mogoče razumno pričakovati ob običajnem poteku dogodkov ali glede na posebne okoliščine, zlasti v primeru sprejetja ukrepov in določb.“

15 Člen 490 BGB, naslovljen „Pravica do izredne odpovedi“, v odstavku 2 določa:

„Posojilojemalec lahko v skladu z roki iz člena 488(3), drugi stavek, predčasno odpove posojilno pogodbo, s katero je določena posojilna obrestna mera in ki je zavarovana z zastavno pravico na zemljišču ali ladji, če to zahtevajo legitimni interesi in če je od popolnega izplačila posojila preteklo šest mesecev. Tak interes obstaja zlasti, kadar posojilojemalec premoženje, zavarovano z zastavno pravico, potrebuje za drugačno rabo. Posojilojemalec mora posojilodajalcu povrniti škodo, nastalo zaradi predčasne odpovedi. […]“

16 Člen 500 BGB, naslovljen „Pravica posojilojemalca do odpovedi: predčasno odplačilo“, v odstavku 2 določa:

„Posojilojemalec lahko kadar koli v celoti ali delno izpolni svoje obveznosti, ki jih ima na podlagi potrošniške kreditne pogodbe. Z odstopanjem od prvega stavka lahko posojilojemalec na podlagi potrošniške kreditne pogodbe za nepremičnino, s katero je bila določena fiksna posojilna obrestna mera, v obdobju, za katero je bila določena posojilna obrestna mera, svoje obveznosti predčasno v celoti ali delno izpolni le, če ima za to legitimen interes.“

17 Člen 25 Direktive 2014/17 je bil v nemško pravo prenesen s členom 502 BGB, naslovljenim „Nadomestilo za predčasno odplačilo“. Ta določba določa:

„(1) V primeru predčasnega odplačila lahko posojilodajalec zahteva ustrezno nadomestilo za škodo, ki je neposredno povezana s predčasnim odplačilom, če je posojilojemalec v času odplačila dolžan plačevati obresti po fiksni posojilni obrestni meri. […]

(2) Pravica do nadomestila za predčasno odplačilo ne nastane, če:

[…]

2. podatki o trajanju pogodbe, pravici do odpovedi pogodbe ali izračunu nadomestila za predčasno odplačilo v pogodbi niso zadostno navedeni.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

18 Tožeči stranki iz postopka v glavni stvari sta 11. januarja 2019 z banko VR Bank sklenili potrošniško kreditno pogodbo za nepremičnino za neto posojilo v višini 236.000 EUR za nakup stanovanja. Za posojilo je bila določena fiksna obrestna mera do 30. januarja 2029. V kreditni pogodbi so bile tudi določbe o predčasnem odplačilu posojila in nadomestilu za predčasno odplačilo. Klavzula o navedenem nadomestilu je določala, da mora dajalec kredita za izračun finančne škode, ki mu je nastala zaradi predčasnega odplačila, uporabiti metodo za izračun, imenovano „sredstva-obveznosti“, za katero je Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija) razsodilo, da je dopustna. Ta metoda temelji na načelu, da se izgubljeni dobiček dajalca kredita izračuna tako, da se upošteva fiktivni donos, ki bi ga lahko pričakoval, če bi sredstva, sproščena s predčasnim odplačilom, ponovno vložil v hipotekarne obveznice z enako ročnostjo kot kredit.

19 Ker je delodajalec eno od tožečih strank iz postopka v glavni stvari premestil, sta nepremičnino iz prejšnje točke maja 2020 prodali za 255.000 EUR. Posojilno pogodbo sta odpovedali z učinkom od 30. junija 2020. Banka VR Bank je z dopisom z dne 9. junija 2020 od tožečih strank iz postopka v glavni zahtevala nadomestilo v višini 27.614,17 EUR zaradi predčasnega odplačila posojila. Tožeči stranki sta to nadomestilo plačali, vendar sta z dopisom z dne 19. aprila 2021 od banke VR Bank zahtevali njegovo vračilo, ker sta menili, da tega nadomestila ni bilo treba plačati. Ker je banka VR Bank to vračilo zavrnila, sta tožeči stranki iz postopka v glavni stvari vložili tožbo pri Landgericht Ravensburg (deželno sodišče v Ravensburgu, Nemčija), ki je predložitveno sodišče.

20 To sodišče se sprašuje o skladnosti člena 502 BGB, na podlagi katerega banka VR Bank zatrjuje pravico do plačila nadomestila zaradi predčasnega odplačila na podlagi metode za izračun „sredstva-obveznosti“, s členom 25(3) Direktive 2014/17. Natančneje, s prvim in drugim vprašanjem se sprašuje, ali nadomestilo dajalca kredita za stroške, povezane s predčasnim

odplačilom kredita, določeno v členu 25(3) Direktive 2014/17, zajema tudi izgubljeni dobiček dajalca kredita. Glede na odgovor želi to sodišče izvedeti tudi zahteve prava Unije za izračun tega izgubljenega dobička, zlasti glede upoštevanja dohodkov od ponovnega vlaganja.

21 Predložitveno sodišče v zvezi s tem meni, prvič, da to, da se v skladu s členom 25(3), prvi stavek, Direktive 2014/17 lahko zahtevajo le morebitni stroški, ki so neposredno povezani s predčasnim odplačilom kredita, nasprotuje upoštevanju obresti, ki bi jih moral potrošnik plačati, če ne bi predčasno odpovedal pogodbe. Poleg tega bi morale države članice v skladu s členom 25(1), drugi stavek, navedene direktive paziti, da je potrošnik v primeru predčasnega odplačila upravičen do zmanjšanja skupnih stroškov kredita, sestavljenih iz obresti in stroškov za preostalo obdobje trajanja pogodbe, kar bi lahko privedlo do tega, da obresti in stroškov za preostalo obdobje trajanja pogodbe ne bi bilo več treba plačati. Drugič, to sodišče meni, da se možnost omejitve nadomestila na določeno časovno obdobje lahko razlaga v prid temu, da se pri nadomestilu za dajalca kredita upoštevajo obresti, ki bi jih potrošnik moral plačati, če ne bi predčasno odpovedal pogodbe.

22 Poleg tega predložitveno sodišče v zvezi z zahtevami prava Unije za izračun tega izgubljenega dobička navaja, da se iz člena 25(3), prvi stavek, Direktive 2014/17, v skladu s katerim lahko države članice določijo, da ima dajalec kredita pravico do „objektivnega“ nadomestila, razume, da se lahko pri tem izračunu upoštevajo le dejansko in konkretno nastali stroški. Nasprotno pa naj bi se člen 25(4), drugi stavek, v skladu s katerim mora dajalec kredita v primeru predčasnega odplačila potrošniku sporočiti „vsaj“ informacije, s katerimi se količinsko opredelijo „posledice, ki bi jih imela za potrošnika izpolnitev obveznosti iz kreditne pogodbe pred njenim iztekom in jasno navedejo vse uporabljene predpostavke“, lahko razumel tako, da lahko dajalec kredita izračun svojega izgubljenega dobička utemelji na upoštevanju pavšalnih dohodkov iz ponovnega vlaganja zneskov iz takšnega odplačila.

23 Nazadnje, predložitveno sodišče se sprašuje, ali položaj, v katerem potrošnik odpove potrošniško kreditno pogodbo za stanovanjsko nepremičnino na podlagi pravice do odpovedi, določene v nacionalnem pravu, preden kredit predčasno odplača dajalcu kredita, prav tako spada na področje uporabe člena 25 Direktive 2014/17. Iz predloga za sprejetje predhodne odločbe izhaja, da se predložitvenemu sodišču vprašanja postavljajo, ker v nacionalnem pravu soobstajata dva načina plačila nadomestila dajalcu kredita glede na to, ali predčasno odplačilo na podlagi člena 500 BGB neposredno zahteva potrošnik, ne da bi prej odpovedal pogodbo, ali pa do predčasnega odplačila pride po tem, ko potrošnik uresniči svojo pravico do izredne odpovedi pogodbe iz člena 490 BGB.

24 V teh okoliščinah je Landgericht Ravensburg (deželno sodišče v Ravensburgu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba pojem ‚pošten[o] in objektivn[o] nadomestil[o] za morebitne stroške, ki so neposredno povezani s predčasnim odplačilom kredita‘ iz člena 25(3) Direktive [2014/17] razlagati tako, da nadomestilo zajema tudi izgubljeni dobiček dajalca kredita, zlasti prihodnja plačila obresti, ki jih izgubi zaradi predčasnega odplačila?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen:

Ali vsebuje pravo Unije in zlasti člen 25(3) Direktive [2014/17] zahteve glede izračuna izgubljenega dobička dajalca kredita, ki se nanašajo na upoštevanje dohodkov iz ponovnega vlaganja predčasno odplačanega potrošniškega kredita za nepremičnine, in če jih vsebuje, katere?

Zlasti:

(a) Ali se morajo nacionalna pravila za izračun navezati na to, kako dajalec kredita predčasno odplačani znesek dejansko uporabi?

(b) Ali smejo nacionalna pravila dajalcu kredita dopuščati, da nadomestilo za predčasno odplačilo izračuna na podlagi fiktivnega ponovnega vlaganja v varne vrednostne papirje kapitalskega trga z enako ročnostjo (tako imenovana metoda sredstva-obveznosti)?

3. Ali spada na področje uporabe člena 25 Direktive [2014/17] tudi položaj, v katerem potrošnik potrošniško kreditno pogodbo za nepremičnine najprej odpove na podlagi pravice do odpovedi, ki jo je določil nacionalni zakonodajalec, in nato dajalcu kredita predčasno odplača kredit?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Tretje vprašanje

25 Predložitveno sodišče želi s tretjim vprašanjem, ki ga je treba obravnavati najprej, v bistvu izvedeti, ali je treba člen 25 Direktive 2014/17 razlagati tako, da se uporablja tudi, kadar potrošnik predčasno izpolni svoje obveznosti, ki jih ima po tem, ko je v skladu s pogoji, določenimi v nacionalni zakonodaji, odpovedal potrošniško kreditno pogodbo za stanovanjsko nepremičnino.

26 V delu, v katerem banka VR Bank v bistvu trdi, da to vprašanje ni dopustno, ker ni upoštevno za rešitev spora o glavni stvari, je treba ugotoviti, da se vprašanje, ali in v kolikšnem obsegu se člen 25 Direktive 2014/17 uporablja v primeru, kot je ta iz zadeve v glavni stvari, nanaša na presojo utemeljenosti navedenega vprašanja za predhodno odločanje in ne na njegovo dopustnost, zato je treba ta ugovor nedopustnosti zavrniti.

27 Spomniti je treba, da države članice v skladu s členom 25(1) Direktive 2014/17 zagotovijo, da ima potrošnik pravico, da svoje obveznosti iz kreditne pogodbe delno ali v celoti izpolni pred njenim iztekom.

28 V zvezi s tem je treba namreč ugotoviti, da v Direktivi 2014/17 ni nikakršnih določb glede načinov, pogojev ali pravnih posledic pravice do izredne odpovedi posojilojemalca. Nasprotno, kot izhaja iz uvodne izjave 21 te direktive, ta direktiva ne bi smela vplivati na nacionalno splošno pogodbeno pravo, kot so pravila o veljavnosti, sestavi ali učinku pogodbe, če vidiki splošnega pogodbenega prava niso urejeni z Direktivo 2014/17.

29 Poleg tega je treba spomniti, da imajo države članice v skladu s členom 2(1) Direktive 2014/17 v povezavi z uvodno izjavo 7 te direktive možnost, da sprejmejo strožje določbe za varstvo potrošnikov, zlasti v zvezi s tržno strukturo in udeleženci na trgih, kategorijami razpoložljivih produktov in postopki za odobritev kredita.

30 Vendar morajo države članice pri sprejetju teh strožjih določb zagotoviti, da se – ob upoštevanju njenega cilja – zagotovi polni učinek Direktive 2014/17 in, natančneje, člena 25 te direktive (glej po analogiji sodbo z dne 19. decembra 2019, Rust-Hackner in drugi, od C-355/18 do C-357/18 in C-479/18, EU:C:2019:1123, točki 55 in 62).

31 S tega vidika, kot izhaja iz uvodne izjave 66 Direktive 2014/17, je cilj člena 25 te direktive potrošnikom omogočiti, da svoje obveznosti izpolnijo pred datumom, določenim v kreditni pogodbi, da bi lahko kar najbolje izkoristili enotni trg, zlasti s primerjavo ponudb za izbor produktov, ki najbolje ustrezajo njihovim potrebam. Poleg tega je iz uvodnih izjav 5 in 6 navedene direktive razvidno, da je eden od ciljev te direktive zagotavljanje visoke ravni varstva potrošnikov.

32 V teh okoliščinah, kot je v točkah 82 in 83 sklepnih predlogov navedel generalni pravobranilec, je s členom 25 Direktive 2014/17 potrošniku priznana pravica do predčasnega odplačila, ne da bi bili določeni postopki za uveljavljanje te pravice. Čeprav je zato treba te postopke določiti v nacionalnem pravu, pa bi bilo v nasprotju s ciljem navedene direktive, da bi bilo varstvo, ki se z njo zagotavlja potrošniku, odvisno od tega, katerega od postopkov v posameznem primeru izbere potrošnik, in sicer z uveljavitvijo svoje pravice do odpovedi kreditne pogodbe v skladu z nacionalnim pravom pred predčasnim odplačilom.

33 Na podlagi navedenega je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 25 Direktive 2014/17 razlagati tako, da se uporablja tudi takrat, kadar potrošnik predčasno izpolni obveznosti, ki jih ima po tem, ko je v skladu s pogoji, določenimi v nacionalni zakonodaji, odpovedal potrošniško kreditno pogodbo za stanovanjsko nepremičnino.

Prvo vprašanje

34 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 25(3), prvi stavek, Direktive 2014/17 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki v okviru poštenega in objektivnega nadomestila za morebitne stroške, ki so neposredno povezani s predčasnim odplačilom kredita, do katerega je dajalec kredita upravičen na podlagi te določbe, upošteva izgubljeni dobiček, ki ga je dajalec kredita zaradi tega predčasnega odplačila neposredno utrpel, in zlasti izgubo pogodbenih obresti, ki bi se na kredit še natekle.

35 V skladu z ustaljeno sodno prakso je treba pri razlagi določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi njen kontekst in cilje, ki jim sledi ureditev, katere del je (glej v tem smislu sodbo z dne 24. oktobra 2019, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (Neposredna sklenitev pogodbe o izvajanju javne službe prevoza), C-515/18, EU:C:2019:893, točka 23).

36 V zvezi s tem je treba spomniti, da lahko države članice v skladu s členom 25(3) Direktive 2014/17 določijo pravico dajalca kredita do poštenega in objektivnega nadomestila za morebitne stroške, ki so neposredno povezani s predčasnim odplačilom kredita, a potrošnika ne kaznuje in ne presega finančne izgube dajalca kredita. Države članice lahko poleg tega določijo, da nadomestilo ne sme presegati določene stopnje ali da je dovoljeno le v določenem časovnem obdobju.

37 Na prvem mestu, v zvezi s pojmom „morebitni stroški, ki so neposredno povezani s predčasnim odplačilom kredita“ je treba ugotoviti, da pojem „stroški“ ni enoznačen, vendar analiza konteksta, v katerega je umeščena določba, v kateri je ta pojem naveden, zagotavlja koristne napotke za njegovo razlago.

38 Najprej, ugotoviti je treba, da člen 25(3), drugi stavek, Direktive 2014/17 določa zgornjo mejo za nadomestilo, ki se lahko plača dajalcu kredita v primeru predhodnega odplačila za kritje finančne izgube, ki mu je zaradi tega nastala. Kot je generalni pravobranilec v bistvu navedel v točki 29 sklepnih predlogov, taka zgornja omejitev nakazuje, da zakonodajalec Unije ni želel izključiti, da se lahko taka morebitna finančna izguba, povezana z obrestmi, ki jih dajalec kredita ne bo prejel zaradi predčasnega odplačila, upošteva pri izračunu tega nadomestila.

39 Dalje, možnost držav članic, določena v členu 25(3), tretji stavek, Direktive 2014/17, da lahko dajalec kredita tako nadomestilo zahteva le v določenem časovnem obdobju, ne bi bila smiselna, če bi se pri izračunu nadomestila lahko upoštevali le dodatni administrativni stroški, ki jih je imel dajalec kredita zaradi predčasnega odplačila, saj ti administrativni stroški nastanejo le enkrat in s potekom časa ponovno ne nastajajo.

40 Nazadnje, sklic na člen 25(3), prvi stavek, Direktive 2014/17 na „morebitne“ stroške kaže na to, da zakonodajalec Unije dovoljenja, danega državam članicam, da uvedejo nadomestilo za stroške, ni omejil le na stroške administrativne izvedbe predčasnega odplačila, ki so dajalcu kredita dejansko nastali, ampak lahko ta ureditev zajema tudi njegov izgubljeni dobiček, katerega obseg ob predčasnem odplačilu kredita še ni ugotovljen.

41 Na drugem mestu, to razlago potrjuje sistematika člena 25 Direktive 2014/17. Na eni strani je iz obsega obveznosti dajalca kredita, da zagotovi informacije, namreč razvidno, da je zakonodajalec Unije izhajal iz načela, da lahko pravica do nadomestila dajalca kredita, ki je prepuščena presoji držav članic, vključuje njegov izgubljeni dobiček.

42 Tako člen 25(4) Direktive 2014/17 določa obveznost dajalca kredita, da potrošniku zagotovi potrebne informacije, na podlagi katerih lahko preuči možnost predčasnega odplačila svojega posojila. Iz tega izhaja, da ni izključeno, da ima potrošnik v primeru podobnega vračila do dajalca kredita tudi druge obveznosti, kot da mu vrne preostanek kredita. Prav tako dejstvo, da se ta določba sklicuje na „uporabljene predpostavke“, ki jih je uporabil dajalec kredita, kaže na to, da izračun nadomestila, do katerega je upravičen dajalec kredita v primeru predčasnega odplačila, ni omejen zgolj na predpostavko, da potrošnik plača stroške administrativne izvedbe takega odplačila, ki so dajalcu kredita dejansko nastali.

43 Na drugi strani je treba spomniti, da je dajalec kredita v skladu s členom 14(1) in (2) Direktive 2014/17 dolžan zagotoviti predpogodbene informacije z ESIS, katerega vzorec je v delu A Priloge II k tej direktivi. V točki 9 tega vzorca ESIS, naslovljeni „Predčasno odplačilo“, so pojasnjene informacije, ki jih je treba potrošniku v ta namen zagotoviti, če mora potrošnik pri takem odplačilu plačati „stroške predčasnega odplačila“.

44 V delu B Priloge II k navedeni direktivi so v rubriki 9 namreč pojasnjena navodila za izpolnitev ESIS zlasti v zvezi s predčasnim odplačilom. Iz teh navodil izhaja, da je znesek nadomestila lahko odvisen od različnih dejavnikov, med katerimi sta „višina že odplačanega zneska ali veljavna obrestna mera v času predčasnega odplačila“. Ti elementi kažejo na to, da lahko pojem „nadomestilo“ zajema druge stroške, kot so dodatni administrativni stroški, ki so dajalcu kredita nastali zaradi predčasnega odplačila, saj ti stroških običajno niso odvisni od „veljavne obrestne mere“. Poleg tega mora dajalec kredita v skladu z rubriko 9 iz dela B Priloge II k navedeni direktivi potrošnika v rubriki ESIS o stroških predčasnega odplačila opozoriti na „stroške predčasnega odplačila ali druge stroške, ki jih je treba plačati ob predčasnem odplačilu kot nadomestilo dajalcu kredita“, kar prav tako kaže na to, da pojem „stroški“ v primeru predčasnega odplačila lahko zajema tudi druge stroške kot dodatne administrativne stroške.

45 Drugič, člen 16(4)(b) Direktive 2008/48, ki določa pogoje, pod katerimi lahko države članice dovolijo prekoračitev zgornje omejitve nadomestila iz člena 16(2) navedene direktive, določa, da lahko države članice določijo pravico dajalca kredita, da izjemoma zahteva višje nadomestilo, če lahko dokaže, da izguba zaradi predčasnega odplačila presega znesek, določen na podlagi zadnjenavedene določbe. To dokazuje, kot je generalni pravobranilec v bistvu navedel v točkah 54 in 55 sklepnih predlogov, da se za obresti, ki se s trenutkom predčasnega plačila prenehajo prejemati, lahko določi nadomestilo in da je zakonodajalec Unije menil, da se finančna izguba dajalca kredita, ki ustreza obrestim, lahko šteje kot del morebitnih stroškov, nastalih zaradi tega odplačila. Iz besedila člena 25(3) Direktive 2014/17 ne izhaja, da je želel zakonodajalec Unije ta položaj v zvezi s potrošniškimi kreditnimi pogodbami za stanovanjske nepremičnine spremeniti.

46 Na tretjem mestu, razlaga, pri kateri bi se izključila možnost držav članic, da določijo nadomestilo za izgubljeni dobiček dajalca kredita v primeru predčasnega odplačila, bi bila v nasprotju s ciljem Direktive 2014/17. Člen 1 te direktive namreč določa, da zadevna direktiva določa skupni okvir za določene vidike zakonov in drugih predpisov držav članic glede kreditnih pogodb za stanovanjske nepremičnine, sklenjene s potrošniki, v predzadnjem stavku uvodne izjave 66 te direktive pa je pojasnjeno, da mora biti izračun tega nadomestila izveden v skladu z nacionalnimi pravili o nadomestilih. Iz člena 1 in člena 25(3) Direktive 2014/17 v povezavi z uvodno izjave 66 te direktive torej izhaja, da je zakonodajalec Unije državam članicam prepustil izbiro za določitev elementov dopustnih stroškov, če je nadomestilo pošteno in objektivno upravičeno s stroški, ki so neposredno povezani s predčasnim odplačilom kredita, če potrošnika ne kaznuje in če ne presega finančne izgube dajalca kredita.

47 Kot je generalni pravobranilec v bistvu navedel v točkah 47 in 51 sklepnih predlogov, cilji Direktive 2014/17 niso omejeni le na željo, da se zagotovi visoka raven varstva potrošnikov, ampak zajemajo tudi vzpostavitev učinkovitega in konkurenčnega notranjega trga za kreditne pogodbe za stanovanjske nepremičnine. Zato lahko nacionalni zakonodajalec ob upoštevanju možnosti, ki mu je prepuščena, da določi elemente upravičenih stroškov, med elemente nadomestila vključi tudi izgubljeni dobiček, ki ga je utrpel dajalec kredita, če meni, da je to nujno za spodbujanje ciljev Direktive 2014/17 na njegovem trgu stanovanjskih nepremičnin. Natančneje, kot je generalni pravobranilec pojasnil v točki 50 sklepnih predlogov, mogoče si je predstavljati, da bi se dajalci kredita v primeru ureditve, ki jim ne bi dopuščala nadomestila za izgubo obresti, ki bi se na kredit še natekle, odločili za strategije z morebitnimi neželenimi učinki na cilje Direktive 2014/17, kot sta omejevanje ponudbe kreditnih produktov ali zaračunavanje višjih obresti vsem potrošnikom.

48 Na podlagi navedenega je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 25(3), prvi stavek, Direktive 2014/17 razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki v okviru nadomestila dajalca kredita v primeru predčasnega odplačila potrošniškega kredita za stanovanjsko nepremičnino upošteva izgubljeni dobiček, ki ga je dajalec kredita zaradi tega predčasnega odplačila neposredno utrpel, in zlasti finančno izgubo tega dajalca kredita, po potrebi v povezavi s preostalimi pogodbenimi obrestmi, ki jih ne bo prejel, če je nadomestilo pošteno in objektivno, če z njim potrošnik nikakor ni kaznovan in če nadomestilo ne presega te finančne izgube.

Drugo vprašanje

49 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 25(3) Direktive 2014/17 razlagati tako, da so v njem navodila za izračun donosa, ki bi nastal, če bi dajalec kredita sredstva, pridobljena na podlagi predčasno odplačanega potrošniškega kredita za stanovanjsko

nepremičnino, ponovno vložil, ki jih je treba upoštevati pri ugotavljanju njegovega izgubljenega dobička, in, odvisno od odgovora, ali se mora v nacionalni zakonodaji v skladu s temi navodil med drugim upoštevati način, kako dajalec kredita predčasno odplačani znesek dejansko uporabi, ter – če je odgovor pritrdilen – ali je z nacionalno zakonodajo dajalcu kredita mogoče dopustiti, da ta izgubljeni dobiček izračuna tako, da upošteva razliko med izgubo pogodbenih obresti, ki bi se na kredit še natekle, in pavšalnim donosom predčasno vrnjenega zneska, če bi bil ta ponovno vložen v varne vrednostne papirje na kapitalskem trgu z enako ročnostjo kot kredit.

50 Na prvem mestu je treba spomniti, kot je bilo navedeno v točki 46 te sodbe, da je iz tega, da uvodna izjava 66 Direktive 2014/17 izrecno napotuje na nacionalne določbe na področju nadomestila, razvidno, da člen 25(3), prvi in drugi stavek, Direktive 2014/17 določa le, da mora biti nadomestilo pošteno in objektivno, da krije le neposredno škodo, da z njim potrošnik ni kaznovan in da ne presega finančne izgube dajalca kredita. Razen tega v tej direktivi ni nobenega drugega konkretnega napotila v zvezi z izračunom morebitnega nadomestila, zato so podrobnosti tega izračuna prepuščene presoji držav članic.

51 Ta ugotovitev je potrjena s členom 25(3), prvi in tretji stavek, Direktive 2014/17, iz katerega med drugim izhaja, da države članice „lahko […] določijo“ pogoje za nadomestilo. Poleg tega je iz točke 9 vzorca ESIS iz dela A Priloge II k Direktivi 2014/17 razvidno, da mora dajalec kredita navesti znesek ali, če to ni mogoče, metodo za izračun morebitnih stroškov predčasnega odplačila, kar predpostavlja obstoj več metod za izračun nadomestila za predčasno odplačilo.

52 Na drugem mestu, glede vprašanja, ali je treba v nacionalni ureditvi upoštevati način, kako dajalec kredita predčasno doplačani znesek dejansko uporabi, je bilo v točki 40 te sodbe že navedeno, da napotilo člena 25(3) Direktive 2014/17 na „morebitne“ stroške, ki nastanejo dajalcu kredita, kaže na to, da izračun teh stroškov ne temelji nujno na dejanski uporabi predčasno odplačanega zneska, ampak se lahko v okviru metode za izračun upošteva tudi izgubljeni dobiček dajalca kredita, katerega obseg ob predčasnem odplačilu kredita še ni ugotovljen. Kot je generalni pravobranilec v bistvu navedel v točkah od 60 do 62 sklepnih predlogov, dokler so zahteve iz člena 25(3), prvi in drugi stavek, Direktive 2014/17 izpolnjene, to, da se nadomestilo izračuna po metodi, ki vsebuje hipotetični element, ni v nasprotju z Direktivo 2014/17.

53 Na tretjem mestu, glede dopustnosti metode, imenovane „sredstva-obveznosti“, mora predložitveno sodišče preveriti, ali se pri izračunu donosa, izhajajočega iz ponovne vložitve sredstev, pridobljenih na podlagi predčasnega odplačila kredita, s ponovno pavšalno vložitvijo v varne vrednostne papirje na kapitalskem trgu z enako ročnostjo, spoštujejo zahteve iz člena 25(3) Direktive 2014/17, in sicer, da gre za pošteno in objektivno nadomestilo, da potrošnik z njim nikakor ni kaznovan in da ne presega finančne izgube dajalca kredita.

54 Na podlagi navedenega je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 25(3) Direktive 2014/17 razlagati tako, da morajo države članice v primeru predčasnega odplačila potrošniškega kredita za stanovanjsko nepremičnino paziti na to, da se pri izračunu izgubljenega dobička, ki ga opravi dajalec kredita in v katerem se upošteva pavšalni donos predčasno odplačanega zneska, določi pošteno in objektivno nadomestilo, da to nadomestilo ne presega finančne izgube dajalca kredita in da potrošnik z njim nikakor ni kaznovan. Direktiva 2014/17 ne zahteva, da se pri tem izračunu upošteva način, kako dajalec kredita predčasno odplačani znesek dejansko uporabi.

Stroški

55 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (peti senat) razsodilo:

1. **Člen 25 Direktive 2014/17/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. februarja 2014 o potrošniških kreditnih pogodbah za stanovanjske nepremičnine in spremembi direktiv 2008/48/ES in 2013/36/EU ter Uredbe (EU) št. 1093/2010**

   je treba razlagati tako, da

   se uporablja tudi takrat, kadar potrošnik predčasno izpolni obveznosti, ki jih ima po tem, ko je v skladu s pogoji, določenimi v nacionalni zakonodaji, odpovedal potrošniško kreditno pogodbo za stanovanjsko nepremičnino.

2. **Člen 25(3), prvi stavek, Direktive 2014/17**

   je treba razlagati tako, da

   ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki v okviru nadomestila dajalca kredita v primeru predčasnega odplačila potrošniškega kredita za stanovanjsko nepremičnino upošteva izgubljeni dobiček, ki ga je dajalec kredita zaradi tega predčasnega odplačila neposredno utrpel, in zlasti finančno izgubo tega dajalca kredita, po potrebi v povezavi s preostalimi pogodbenimi obrestmi, ki jih ne bo prejel, če je nadomestilo pošteno in objektivno, če z njim potrošnik nikakor ni kaznovan in če ne presega te finančne izgube.

3. **Člen 25(3) Direktive 2014/17**

   je treba razlagati tako, da

   morajo države članice v primeru predčasnega odplačila potrošniškega kredita za stanovanjsko nepremičnino paziti na to, da se pri izračunu izgubljenega dobička, ki ga opravi dajalec kredita in v katerem se upošteva pavšalni donos predčasno odplačanega zneska, določi pošteno in objektivno nadomestilo, da to nadomestilo ne presega finančne izgube dajalca kredita in da potrošnik z njim nikakor ni kaznovan. Direktiva 2014/17 ne zahteva, da se pri tem izračunu upošteva način, kako dajalec kredita predčasno odplačani znesek dejansko uporabi.

Podpisi